

N:o 23.

Ank. till Riksd. kansli den 29 februari 1904, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 6 § i lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd af järnvägs drift och till lag om ändrad lydelse af 25 § i lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige, dels ock en med föranledande af nämnda proposition väckt motion.

Genom proposition, n:o 23, af den 31 december nästlidet år, hvilken blifvit af båda kamrarne till lagutskottet hänvisad, har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

1:o) **Lag**

om ändrad lydelse af 6 § i lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd af järnvägs drift.

Häri genom förordnas, att 6 § i lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd af järnvägs drift skall erhålla följande ändrade lydelse:

Varder annorledes, än i 5 § sägs, gods, som icke af järnvägens förvaltning eller betjäning för befordran mottagits, i följd af järnvägens drift skadadt, och ligger vållande därtill järnvägens förvaltning eller betjäning till last, ersätte järnvägens innehafvare skadan.

Har ren, tillhörig den, som har rätt till renbete enligt lagen om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige, blifvit annorledes än i 5 § sägs, i följd af järnvägs drift, skadad eller dödad, och skedde det å trakt, där lapparne vid tiden för skadans timande ägde uppehålla sig med sina renar, vare, ändå att icke järnvägens förvaltning eller betjäning vållat skadan, järnvägens innehafvare skyldig gälda skadestånd, där ej den, hvilken vård om renen ålegat, uppsåtligen eller genom vårdslöshet vid bevakningen varit till skadan vållande.

2:o) Lag

om ändrad lydelse af 25 § i lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige.

Härigenom förordnas, att 25 § i lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige skall erhålla följande ändrade lydelse:

1. Den, som olofligen fäller eller misshandlar lapparnes renar eller uppsåtligen eller genom vårdslöshet förorsakar, att renarne genom skrämskott, af hundar eller på annat sätt ofredas på tillåtna uppehållsställen, eller söker att fördrifva dem därifrån, straffes, där ej förseelsen är efter allmän lag straffbar, med böter från och med fem till och med tvåhundra kronor; ersätte ock skadan.

Lag samma vare, där någon uppsåtligen eller genom vårdslöshet förorsakar, att vid skogsafverkning renar skadas eller dödas genom fällning af träd. Har vid arbetet anställd person gjort sig därtill skyldig, vare jämväl den, för hvars räkning afverkningen sker, ansvarig för skadans ersättande.

Ofredas ren på tillåtet uppehållsställe af hund, vare hundens ägare pliktig ersätta skadan, äfven om ofredandet skett utan någons uppsåt eller vållande.

Under skada, som i detta mom. afses, skall förstås icke blott skada, som tillfogats ren, utan ock, där i något af de angifna fallen renhjörd blifvit skingrad, kostnad och besvär, som uppkommit för renhjördens hopsamlade, äfvensom skada, som renarne genom skingringen kunna hafva förorsakat.

2. Om ersättning för skada, som tillfogats ren i följd af järnvägs drift, är särskildt stadgadt.

I sammanhang med nämnda proposition har lagutskottet till behandling förehaft en i anledning af densamma inom Andra Kammaren af herr *C. A. Lindhagen* väckt och till utskottet öfverlämnad motion, n:o 176, af följande lydelse:

»Uti riksdagsskrifvelse af år 1901 begärdes utredning och lagförslag rörande de villkor, under hvilka rätt till ersättning må kunna tillerkännas lapp för renar, som blifvit af järnvägståg öfverkörda och dödade. Riksdagen uttalade därvid, att ersättning icke borde ifrågakomma, därest den öfverkörda renens ägare själf uppsåtligen eller genom *grof vårdslöshet* föranledt skadan.

Genom kungl. proposition n:o 23 till innevarande års Riksdag har nu framlagts förslag om ett tillägg till, bland annat, 6 § i lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd af järnvägs drift, hvarigenom rätt till ersättning i angifvet fall skulle tillkomma lapparne. Förslaget innehåller emellertid tillika, att järnvägens innehafvare är frigiten från skyldighet att gälta skadestånd, därest den, hvilken vård om renen ålegat, uppsåtligen eller genom *vårdslöshet* vid bevakningen varit till skadan vållande.

I propositionen gifves ingen upplysning, hvarför förslaget frångått Riksdagens uttalade mening, att endast grof vårdslöshet skulle betaga lappen rätt till ersättning. Under hand uppgifves emellertid, att man ansett sig böra begagna samma uttryckssätt, som förekommer i lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige. Där stadgas nämligen i 25 §, att den, som uppsåtligen eller genom vårdslöshet förorsakar, att renarne ofredas på tillåtna uppehållsställen, eller att de skadas eller dödas vid skogsafverkning, är förfallen till ansvar och ersättningskyldighet. Och vidare innehålla de i 14 och 15 §§ upptagna

bestämmelser om lapps ersättningsskyldighet för skada, som af ren förorsakas å växande eller bärgad gröda, den grundsatsen, att ersättningsskyldigheten, där den ej är ovillkorlig, inträder, så snart den, som haft renarne i vård, vållat skadan genom uppsåt eller vårdslöshet vid renarnes bevakning.

Denna sammanställning bortser emellertid enligt min uppfattning från, att här är fråga om olika saker.

Att den, som af vanlig vårdslös ofredat renar i allmänhet, haft i sin makt att undvika dylikt ofredande och följaktligen, då så ej skett, bör stånda ansvar, är väl uppenbart. Äfven 1886 års lag om lapparnes rätt till renbete ställde sig i denna del på samma ståndpunkt.

Hvad åter angår lapparnes ersättningsskyldighet för skada å gröda, så är att märka, att deras rätt till renbete omfattar ej inägor — till hvilka räknats, jämte åker och äng, äfven utängsslätter af viss beskaffenhet — utan allenast hvad man kallat egentlig utmark. Enligt vanliga rättsregler skulle därför lappens skyldighet att gälda skadestånd vara ovillkorlig, när renarne göra skada å mark, som han ej har rätt att begagna. Det är således en eftergift i denna grundsats redan då ersättningsplikten för vissa fall inskränkts till den händelsen, att uppsåt eller vårdslöshet föreligger. 1886 års lag gick ännu längre och bestämde, att endast uppsåt eller grof vårdslöshet kunde i afsedda fallen föranleda ersättningsskyldighet för lappen. Under förarbetena till 1898 års lag vidhölls denna ståndpunkt såväl inom vederbörande kommitté af dess ordförande som i det af Kungl. Maj:t till högsta domstolen remitterade lagförslaget. Men förändringen vidtogs emellertid med hänsyn till den nya lagstiftningens ändamål att bringa ordning i förhållandet mellan lappar och bofaste, för hvilket ändamål vissa nya band ansågs böra läggas på båda parterna och bevisningsskyldigheten i fråga om liden skada ej öfver höfvan försvåras för den bofaste.

Helt annorlunda ställer sig förhållandet, då fråga är om ersättning för den förlust, som i angifvet afseende tillskyndas lapparne genom järnvägsanläggningar inpå deras laga betesmarker. Här är det fråga om ett intrång, som äger rum i lapparnes rättigheter, och om en ersättning, som i anledning däraf skulle utgå till lapparne. Med hänsyn härtill och särskildt till de säregna svårigheter, som äro förenade med renarnes vård har i propositionen i öfverensstämmelse med Riksdagens och samtliga hörda myndigheters mening ansetts, att i detta fall järnvägens innehafvare skall vara skyldig gälda skadestånd, ändå att icke järnvägens förvaltning

eller betjäning vållat skadan. Det gäller väl då att se till, att lappen också verkligen får hvad han skall hafva.

Man måste då till en början af ofvan anfördt skäl icke fordra af lappen, att han skall ägna sina renhjordar den sorgfälliga bevakning, som en bofast kan ägna sin egendom. Och liksom man ej velat försvåra för den bofaste att bevisa sin rätt till ersättning genom att fordra utredning om grof vårdslöshet hos lappen, så bör man ännu mindre för lappen göra det kanske hart när omöjligt att utfå sin godtgörelse blott därför, att den myndighet, som skall utbetala ersättningen, i uppgifvet intresse att skydda sig själf för efterräkningar finner sig uppfordrad att tillvita lappen äfven den minsta vårdslöshet, ehuru han icke rimligen bör läggas sådan till last, därest saken ses ur hans synpunkt. Hur det kan gå i dessa fall, belyses af de rättegångar, järnvägsstyrelsen utan medhåll från domstolarnes sida plägat föra genom alla instanser i fråga om ersättning för skada, som drabbat järnvägstjänsteman. Så mycket mer betänksam måste man därför å lapparnes vägnar blifva, då man af handlingarna i ärendet finner, att just järnvägsstyrelsen har påyrkat, att uttrycket »grof vårdslöshet» utbytes mot »vårdslöshet», under det att de tre Konungens befallningshafvande, som blifvit hörda i ärendet, ej haft något att erinra mot Riksdagens förslag i förevarande del.

Inom lagstiftningen är det också en redan antagen rättsgrundsats, att en person, som lidit skada i förhållanden, där vanlig aktsamhet ej kan af honom fordras, förverkar sin rätt till ersättning endast om han vållat skadan genom uppsåt eller grof vårdslöshet. Enligt 3 § i lagen om ersättning för skada i följd af järnvägs drift gäller detta om den, som är anställd i järnvägens tjänst eller arbete och i följd af järnvägens drift skadats. Lagen om ersättning i följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901 har i 1 § en motsvarande bestämmelse. Samma grundsats tillämpas i fråga om rätt till ersättning för skada å såväl person som egendom i följd af elektrisk anläggning jämlikt stadgandet i 7 § af lagen den 27 juni 1902, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.

Det har framhållits, att en ändring af propositionen i anfördt afseende möjligen borde föranleda ett tillägg till 11 § i förevarande lag. Där stadgas nämligen, att utgifvet skadestånd må sökas åter af den, som skadan vållat, »där icke denne själf lidit skadan och enligt 3 § är berättigad att därför njuta ersättning». I denna sats borde, menar man, införas en hänvisning äfven till den föreslagna 6 § 2 mom. Detta är

från formell synpunkt otvifvelaktigt riktigt. I sak har det emellertid ej någon betydelse. Det anförda tillägget är enligt motiven tillkommet endast för att gifva uttryck åt något, som ligger i sakens natur. Och vare sig detta utsäges äfven om den nu föreslagna ersättningen eller icke, så kommer alltid samma grundsats att gälla äfven för densamma. I 12 § af omnämnda lag om elektriska anläggningar, där ett lika stadgande bort hafva ifrågakommit, har detta likväl såsom påtagligen öfverflödigt blifvit uteslutet.

På grund af hvad sålunda anförts hemställes, att Riksdagen ville besluta den ändring i den genom propositionen n:o 23 föreslagna nya lydelsen af 6 § i lagen om ersättning för skada i följd af järnvägs drift, att ordet vårdslöshet utbytes mot *grof vårdslöshet*, äfvensom vidtaga de öfriga tillägg till nämnda författning, som till äfventyrs anses böra häraf för-
anledas».

Förevarande proposition är föranledd af Riksdagens skrifvelse den 22 maj 1901, däri Riksdagen anhållit, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, under hvilka villkor rätt till ersättning kunde tillerkännas lapp för renar, som blifvit af järnvägståg öfverkörda och dödade, äfvensom till Riksdagen inkomma med det förslag i ämnet, hvartill utredningen kunde föranleda. Genom propositionen har föreslagits, att ett stadgande af den utaf Riksdagen sålunda ifrågasatta innebörd skulle införas i 6 § af lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd af järnvägs drift i form af ett nytt moment i nämnda lagrum, hvarjämte propositionen åsyftar inrymmande i 25 § i lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige af en hänvisning till det föreslagna nya stadgandet i lagen den 12 mars 1886.

Vid jämförelse emellan den i propositionen föreslagna formuleringen af 6 § i lagen angående ansvarighet för skada i följd af järnvägs drift och motionärens därutinnan afgifna ändringsförslag har utskottet funnit det sistnämnda böra förordas till antagande.

Såsom motionären öfvermält, står detta förslag i öfverensstämmelse med den uppfattning, Riksdagen i förberörda skrifvelse uttalat.

Visserligen innebär redan det af Kungl. Maj:t föreslagna stadgandet en utvidgning för vissa fall af den ersättningsplikt, som för närvarande påhvarar järnvägs innehafvare, men de säregna förhållanden, som

ansetts böra föranleda denna afvikelse från hittills gällande skadestandsregler, lära äfven betinga, att skyldigheten för järnvägs innehafvare att i förevarande fall gälda skadestånd, i enlighet med Riksdagens förut uttalade mening, utsträcker på sätt motionären föreslagit. Eljest torde det vara att befara, att det skydd, man afser att bereda lapparne mot skada å renar i följd af järnvägs drift, i många fall blifver föga effektivt. Att en sådan grundsats som den af motionären i förevarande hänseende förordade redan är af lagstiftningen i flera fall antagen, har i motionen äfven ådagalagts.

I likhet med motionären och på de af honom anförda skäl finner utskottet ett tillägg till 11 § i lagen den 12 mars 1886, hvarigenom sistberörda lagrum skulle komma i formell öfverensstämmelse med den af motionären föreslagna lagändringen, icke erforderligt.

På grund af hvad sålunda anförts och då utskottet icke utöfver hvad ofvan nämnts haft något att erinra mot ifrågavarande lagförslag, hemställer utskottet:

a) att Riksdagen, med förklarande, att det i förevarande proposition innefattade, under 1:o) här ofvan intagna lagförslag icke kan i oförändradt skick bifallas, måtte, i anledning af propositionen i denna del och förevarande motion, för sin del antaga följande

Lag

om ändrad lydelse af 6 § i lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd af järnvägs drift.

Härigenom förordnas, att 6 § i lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd af järnvägs drift skall erhålla följande ändrade lydelse:

Varder annorledes, än i 5 § sägs, gods, som icke af järnvägens förvaltning eller betjäning för befordran mottagits, i följd af järnvägens drift skadadt, och ligger vållande därtill järnvägens förvaltning eller betjäning till last, ersätte järnvägens innehafvare skadan.

Har ren, tillhörig den, som har rätt till renbete enligt lagen om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige, blifvit annorledes än i 5 § sägs, i

följd af järnvägs drift, skadad eller dödad, och skedde det å trakt, där lapparne vid tiden för skadans timande ägde uppehålla sig med sina renar, vare, ändå att icke järnvägens förvaltning eller betjäning vållat skadan, järnvägens innehafvare skyldig gälda skadestånd, där ej den, hvilken vård om renen ålegat, uppsåtligen eller genom *grof* vårdslöshet vid bevakningen varit till skadan vållande;

b) att det i propositionen innefattade förslaget till lag om ändrad lydelse af 25 § i lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige måtte af Riksdagen antagas.

Stockholm den 29 februari 1904.

På lagutskottets vägnar:

Carl B. Hasselrot.

Reservation

af herrar *Hasselrot*, *Gustaf Andersson*, *Ridderbjelke* och *Uppström*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition oförändrad.

Herrar *Hedenstierna* och *Sandqvist* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.